

პოლიტიკური კვალიტოლოგიის როლი აფხაზეთის კრიზისის მოგვარებაში

ალექსანდრე რუსეცი

ფსიქოლოგიის დოქტორი, პროფესორი, კავკასიის
საერთაშორისო უნივერსიტეტის გეოპოლიტიკური
მოდელირების ლაბორატორიის ხელმძღვანელი,
პოლიტიკური ფსიქოლოგიის საერთაშორისო
საზოგადოების წევრი
შოთა რუსთაველის მეცნიერების ეროვნული
ფონდის გრანტი PHDF-18-1147
E-mail: alex_scirs@yahoo.com

*წარმოადგინა ცხუმ-აფხაზეთის მეცნიერებათა აკადემიის ფილოსოფიის,
პოლიტოლოგიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტმა*

აბსტრაქტი. სტატია, „პოლიტიკური კვალიტოლოგიის როლი აფხაზეთის კრიზისის მოგვარებაში“, სადისერტაციო ნაშრომის, „მეტკოგნიტური მართვის თეორიის როლი აფხაზეთის კრიზისის პოზიტიურ ტრანსფორმაციაში“, ერთ-ერთი კომპონენტია. ამ კომპონენტში ყურადღება ეთმობა სამშვიდობო პროცესების მართვის ხარისხის შეფასებათა მექანიზმების ანალიზს. კონფლიქტების მოუგვარებლობის ერთ-ერთ მიზეზად დასახელებულია ამ მექანიზმების არარსებობა ან მათი არაეფექტიანობა. სტატიაში წარმოდგენილია იმ შედეგების მოკლე აღწერა, რომელიც იძლევა შესაძლებლობას დავინახოთ, ერთი მხრივ, აფხაზეთის კონფლიქტის სახელმწიფო მართვაში არსებული ფუნდამენტური ხარვეზი, ხოლო, მეორე მხრივ, სამეცნიერო ცოდნაზე დაყრდნობით წარმოვადგინოთ აფხაზეთის კონფლიქტის მოგვარებისთვის აუცილებელი, მაგრამ არასაკმარისი პირობა - ე.წ. სამშვიდობო პროცესების პერმანენტული დაკვირვება და მათი მართვის ეფექტიანობის ხარისხის შეფასება სახელმწიფო დონეზე არსებული ინსტიტუციური ინსტრუმენტის მეშვეობით. საქართველოს მაგალითზე სტატიაში წარმოდგენილია კონკრეტული სახელმწიფო ინსტიტუციების ის სიმრავლე,

რომელიც განსაკუთრებულად არის პასუხისმგებელი პოლიტიკური და, სახელდობრ, სამშვიდობო პროცესების მართვის ხარისხის გაუმჯობესებაზე და ამის გამო კი - ამ ხარისხის შეფასების მექანიზმების გამოყენებაზე.

სტატიაში პირველადაა წარმოდგენილი პოლიტიკური კვალიტოლოგიისა და პოლიტიკური ესტიმეტოლოგიის ცნებები. მეტად მნიშვნელოვანია ასევე აფხაზეთის კონფლიქტიდან წარმოებული ახალი ტიპის - „შეფასებათა კონფლიქტის“ - არსებობის ფაქტი და მისი მოგვარებისთვის „მეტაშეფასების“ კონცეპციის წარდგენა.

ისევე, როგორც ძირითადი ნაშრომი, სტატიაში მოცემული ინფორმაცია ეყრდნობა ავტორის მიერ წარმოდგენილი მეტაკოგნიტური მართვის თეორიის პრინციპებს. მეტაკოგნიტური მართვა წარმოდგენილია, როგორც კონკრეტული ობიექტის მართვის სისტემის მართვა. ამ მეტამართვის საფუძველი კი მეტაშეფასებაა.

საკვანძო სიტყვები: შეფასებათა კონფლიქტი, მეტაშეფასება, კვალიტოლოგია, ესტიმეტოლოგია.

აფხაზეთის კრიზისის ქრონიკული მოუგვარებლობის ერთ-ერთი მიზეზია სამშვიდობო პროცესის არაეფექტიანი მართვა. არაეფექტიანი მართვის მიზეზად კი სამეცნიერო შეფასების არარსებობა შეიძლება ჩაითვალოს. ამ მიზეზების კვლევის მიზნით 2021 წ. გამოიცა მონოგრაფია - „**მეტაპოლიტოლოგიის არსენალი მშვიდობისათვის**“. მონოგრაფიაში წარმოდგენილია **პოლიტიკური კვალიტოლოგიის** ცნება. ცნება კვალიტოლოგია (qualitology) - გაჩნდა 1973 წელს რომულდ კოლმანის ნაშრომებში. კვალიტოლოგიური ნაშრომები ქმნის ხარისხის კატეგორიების პრაქტიკული გამოყენების საფუძველს არა მხოლოდ იმ აქსიოლოგიური პრობლემების მოგვარების პროცესში, რომლებიც უკავშირდება ობიექტების ღურებულებას, არამედ იმ ეპისტემოლოგიური საკითხების ამოხსნის პროცესში, რომლებსაც მივყავართ ობიექტების ხარისხობრივი მოდელების კონსტრუირებისაკენ.

პოლიტიკური კვალიტოლოგია წარმოადგენს პოლიტიკურ მეცნიერებას, რომელიც იკვლევს სხვადასხვა ტიპის პოლიტიკური მართვის პროცესების ხარისხს. პოლიტიკური კვალიტოლოგიის ტექნოლოგიური არსენალის განვითარება პოლიტიკური პროცესების ხარისხის განვითარებისათვის შესაბამისი რეკომენდაციების მომზადება/რეალიზების საშუალებას მოგვცემდა. ხარისხის დადგენა შეფასების გარეშე პრაქტიკულად შეუძლებელია. ამიტომ არსებობს "ესტიმეტოლოგიის" (estimate - "შეფასება") თეორია, რომელიც გამოიყენება მათ შორის პოლიტიკურ კვლევებში ა.შ. არსებობს შეფასების ისეთი სახეობები, როგორცაა - პოლიტიკური პროცესების აუდიტი და ევალუაცია [1].

ჰარი ჰავენსის (Harry S.Havens) აზრით, აუდიტსა და ევალუაციას შორის: „განსხვავება გამომდინარეობს იმ ინტელექტუალური დისციპლინებიდან, რომლებიდანაც შეფასების ეს ფორმები წარმოიშვა. აუდიტი - საბუღალტრო დისციპლინიდან, ხოლო ევალუაცია - სოციალური მეცნიერებებიდან.

აუდიტორი ეძებს იმ კონკრეტულ შემთხვევებს, როდესაც რაღაცა კეთდება არა ისე, როგორც ეს საჭიროა. იგი ყურადღებას ამახვილებს ადმინისტრაციული ანგარიშების სიზუსტეზე და ეჭვის თვალთ უყურებს იმ სტატისტიკურ დასკვნებს, რომლებიც ემყარება მონაცემთა ერთობლიობას, თუ ვერ პოულობს რეალურ შემთხვევებს, რომლებიც უნდა ამყარებდნენ საერთო დასკვნებს. ევალუატორი არ ენდობა ადმინისტრაციულ ანგარიშებს და განწყობილია საკუთარი დაკვირვებების მეშვეობით შექმნას საერთო შეხედულება იმის თაობაზე, თუ რა ხდება. მისთვის უფრო ხელსაყრელია მონაცემების დიდი მოცულობა და ის არ ენდობა კონკრეტული მოვლენების მცირე რაოდენობის აღწერას, იმიტომ რომ არ თვლის, რომ ის რასაც აღმოაჩენს კონკრეტულ შემთხვევაში, არის ტიპიური. რეალურ ცხოვრებაში ადმინისტრაციული ჩანაწერები, რომლებთანაც წვდომა აქვს აუდიტორს, არასდროს არაა სრული და მთლიანად სანდო. ხოლო ევალუატორი მეორე მხრივ ვერასდროს დააკვირდება ყველაფერს, რაზეც საჭიროა დაკვირვება. ყოველმა დისციპლინამ უნდა გამოიყენოს მეორის მეთოდები, რათა მოინახოს საერთო პრობლემების მოგვარების გზები. კონკრეტული ვითარება კარნახობს, თუ რომელი მეთოდი უფრო მოსახერხებელია კონკრეტული შემთხვევის დროს“ [2].

შესაბამისად, ეფექტი მიიღწევა კომპლექსური შეფასებების დროს. ეს კომპლექსური შეფასებები შეიძლება განვიხილოთ როგორც ჰორიზონტალურ, ასევე ვერტიკალურ განზომილებაში. თუ ჩვენ განვიხილავთ აუდიტის და ევალუაციის ტექნიკების კომპლექსურ გამოყენებას, ეს არის ჰორიზონტული განზომილება. მაგრამ თუ ჩვენ გვინდა მიღებული შედეგის ხარისხის შეფასება, ჩვენ ფაქტობრივად ვეძებთ მათი სიღრმისეული შეფასების გზებს, ანუ - „მეტაშეფასების“ შესაძლებლობებს. მეტაშეფასება გულისხმობს „შეფასების შეფასებას“. ეს ტერმინი პირველად გამოიყენა ბრიტანული წარმოშობის ავსტრალიელმა მეცნიერმა, მიხეილ სკრივენმა (1969), რომელმაც დიდი წვლილი შეიტანა შეფასების თეორიისა და პრაქტიკის განვითარებაში [3; 4].

თავის ნაშრომში „თეზაურუს ევალუაცია“ (Evaluation Thesaurus) მან განმარტა მეტაშეფასება, როგორც „შეფასებების შეფასება“ - სხვა (ირიბი, ნეიტრალური) შემფასებლების შეფასება. აქედან გამომდინარე, მ. სკრივენის მიხედვით, ეს ეთიკური და ასევე სამეცნიერო ვალდებულებაა, როდესაც საუბარი მიმდინარეობს სხვების კეთილდღეობაზე. ეს შესაძლებელია და აუცილებელიცაა, რომ პირველ რიგში გაკეთდეს თვით საკუთარი ნაშრომის შეფასების სტადიაზე; მაგრამ ნდობა ამის მიმართ დაბალია, შედეგები აჭარბებენ რეალობას... იქიდან გამომდინარე, რომ თვითშეფასების შედეგები ნაკლებადაა სანდო, როდესაც ეს გამართლებულია დანახარჯების თვალსაზრისით, სასურველია იყოს მოწვეული გარე შემფასებელი რომელიც ჩაატარებს მეტაშეფასებას [4].

შესაძლებელია, რომ სახელმწიფო პოზიტიურად აფასებდეს თავის პოლიტიკას აფხაზეთის კრიზისის მართვის მიმართულებით, მაგრამ მონოგრაფიის ჩარჩოში ჩვენ, სამეცნიერო ცოდნაზე დაყრდნობით, ვამტკიცებთ რომ ბევრი რესურსი მას დღემდე არ გამოუყენებია.

მეტაშეფასება გახლავთ შეფასებათა სისტემატური გაცნობა და შეფასება, რათა შეფასდეს თვით შეფასებითი პროცესები და მათი შედეგები [5]. ბუსტელოსთვის (Bustelo M., 2000) კი ეს არის „შეფასების შეფასება, ... შეფასების ხარისხის კონტროლი... მეტაშეფასებას აქვს „რეფლექსიური“ მნიშვნელობა, რომელიც ცდილობს გასცეს პასუხი სკრივენის ცნობილ კითხვას „ვინ აფასებს შემფასებელს?“

ბუსტელოს აზრით, მეტაშეფასების კონცეპცია „დაკავშირებულია შემფასებლის სანდოობაზე და შეფასების სანდოობის ხარისხის ზრდაზე“ [6].

ნაშრომში „რატომ უნდა შევაფასოთ შეფასება?“, რიჩარდ კ. ლარსონი (Richard C. Larson) და ლენი ბერლინერი (Leni Berliner) წერენ: „არსებობს უამრავი მიზეზი თუ რატომ არის საჭირო შეფასების შეფასება. ერთ-ერთი მდგომარეობს იმაში, რომ „მეტაშეფასებაში“ შესაძლებელია იყოს ინტეგრირებული ამ კონკრეტული ობიექტის შეფასებების ყველა სხვა შეფასებაც, რაც იძლევა სინთეზირებული პროექტის მიღების შესაძლებლობას“ [7]. ყოველი მეტაშეფასება შეიძლება ასევე დაექვემდებაროს სხვა შეფასებას, რაც წარმოადგენს ახალი რანგის შეფასებას. გარკვეულ ვითარებაში ყოველი მომდევნო შეფასება წარმოადგენს წინა შეფასების კონტრშეფასებას.

სამწუხაროდ, მიმდინარე კონფლიქტების სამეცნიერო შეფასებები ატარებენ ცალმხრივ და რედუქციონისტულ ხასიათს და მათი მეტაშეფასებების არარსებობის პირობებში ვითარდება წარმოებული სახის „შეფასებათა კონფლიქტი“. კონფლიქტის მხარეებს გააჩნიათ თავისი სუბიექტური შეფასებები, რომლებიც არ ემთხვევა ოპონენტების შეფასებებს. უმრავლეს შემთხვევაში ეს შეფასებები არასამეცნიერო პროპაგანდისტული ხასიათისაა. მაგალითად, აფხაზეთის კონფლიქტს თბილისის ხელისუფლება განიხილავს, როგორც კონფლიქტს საქართველოსა და რუსეთის ფედერაციას შორის. რუსეთის ფედერაცია განიხილავს, როგორც კონფლიქტს აფხაზეთსა და ქართველებს შორის. აფხაზეთის სეცესიონისტური ხელისუფლება განიხილავს, როგორც ომს აფხაზეთსა და საქართველოს შორის, დევნილები აფხაზეთიდან განიხილავენ ამ კონფლიქტს, როგორც თბილისის ცენტრალური ხელისუფლების პერმანენტული შეცდომების შედეგს და ა.შ.

მეტაშეფასების ხარისხი ამ სიტუაციაში უნდა იყოს განპირობებული ისეთი ოსტატური პროცედურით, რომელიც შეძლებს „შეფასებათა კონფლიქტის“ პოზიტიურ ტრანსფორმაციას და შექმნის ხარისხობრივად ისეთი ახალი ტიპის შეფასებას, რომელიც ეცდება ჩამოაყალიბოს მეტაშეფასების ისეთი ფორმულირება, რომელიც მოიცავს წინაშეფასებათა შინაარსებს.

მიუხედავად კონფლიქტური ხასიათისა, კონფლიქტების მეტაკოგნიტიური მართვის თეორიის „პოლიტიკური სინკრეტიზმის“ პრინციპებიდან გამომდინარე [8], კონტრშეფასებები არა მხოლოდ თავსებადია ერთმანეთთან, არამედ მათი ერთობლიობა კონფლიქტის რეალისტური სურათია.

მოუგვარებელი პოლიტიკური კრიზისების შეფასებისთვის იქნება სასურველი:

- შეიქმნას „კონფლიქტებისა და სამშვიდობო პროცესების ევალუაციის საერთაშორისო ცენტრი“ [9].
- შეიქმნას პოლიტიკური კვალიტოლოგიის საერთაშორისო ცენტრი [10].
- დაევალოს სახელმწიფო აუდიტის სამსახურს (სას-ს) ამ მიმართულებით მოღვაწე უწყებების საქმიანობის ეფექტიანობის შეფასება - ეფექტიანობის აუდიტი.
- პრემიერ-მინისტრის აპარატმა ჩაატაროს აფხაზეთისა და ცხინვალის კრიზისებთან მიმართებაში უწყებათაშორისი სახელმწიფო კონფერენცია, რომელზეც ყველა სახელმწიფო უწყებამ წარმოადგინოს განსაკუთრებული როლი და გეგმა ამ კონფლიქტის მოგვარებაში და შესაბამისი თვითშეფასების დოკუმენტი.
- ასეთივე ტიპის თვითშეფასების კონფერენცია ჩატარდეს სამოქალაქო საზოგადოებისა და აკადემიური საზოგადოების დონეზე.
- სახელმწიფო კონტროლინგის მექანიზმის გარე შეფასება შეიძლება ჩაატაროს სამოქალაქო ან საერთაშორისო აუდიტის სტრუქტურებმა. სამოქალაქო აუდიტის სუბიექტად შეიძლება იყოს წარმოდგენილი, როგორც ცალკეული მოქალაქე (მაგალითათ დამოუკიდებელი მკვლევარი) ან ორგანიზებული ჯგუფი - სამოქალაქო ორგანიზაცია.
- არსებული პოლიტიკური კრიზისების მართვის შედეგებითი აუდიტი/ევალუაცია (მაგალითად - საქართველო-უკრაინის განზომილებაში).
- პრობლემური საკითხების მართვის აუდიტის და ევალუაციის დარგობრივი და კომპლექსური სისტემის დანერგვა.

- კლასიფიკაციათა ეროვნულ ჩარჩოში შეიქმნას პოლიტიკური კვალიტოლოგიისა და პოლიტიკური ესტიმეტოლოგიის მიმართულებების ისეთი სპეციალიზაციები, როგორებიცაა: პოლიტიკის აუდიტორი, პოლიტიკის ევალუატორი და ა.შ.

დაინერგოს შესაბამისი საგანმანათლებლო მოდულები შესაბამის სამაგისტრო პროგრამებში.

ლიტერატურა:

1. Сутужко, В., (2009)/ 1 «Общенаучные аспекты теории оценки», Вестн. Волгогр. гос. ун-та. Сер. 7, Филос. 2009. № 1 (9), стр. 42-46. УДК 141.2 ББК 87.
<https://cyberleninka.ru/article/n/obschenauchnye-aspekty-teorii-otsenki>
2. Havens, H.S., (1980). AUDIT AND EVALUATION: IS THERE A DIFFERENCE?3 BY HARRY S. HAVENS PREPARED FOR DELIVERY TO THE ATLANTA CHAPTER ASSOCIATION OF GOVERNMENT ACCOUNTANTS OCTOBER 16, 1980
3. Scriven, M. (1991). Evaluation Thesaurus. Newbury Park, Sage, 228 pages.
4. Uusikylä, P., & Virtanen, P. (2000). Meta-Evaluation as a Tool for Learning: A Case Study of the European Structural Fund Evaluations in Finland. Evaluation, 6(1), 50–65. <https://doi.org/10.1177/13563890022209118>
5. Cooksy, L. J., & Caracelli, V. J. (2008). Metaevaluation in Practice: Selection and Application of Criteria. Journal of MultiDisciplinary Evaluation, 6(11), 1–15. Retrieved from https://journals.sfu.ca/jmde/index.php/jmde_1/article/view/211
6. Bustelo, M. (2000). Metaevaluation as a Tool for the Improvement and Development of the Evaluation Function in Public Administrations, Presentation to the 2002 European Evaluation Society Conference in Seville.
7. Larson, R., Berliner, L. (1983). On Evaluating Evaluations. Policy Sciences, 16(2), 147-163. Retrieved April 19, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/4531975>
8. Rusestsky, A. (2021) Principles of "political syncretism", conference paper, Annual Conference, International Society of Political Psychology, <https://ispp.org/meetings/>
9. რუსეცკი ა., დოროხინა ო., „Псевдоконфликты и квазимиротворчество на Кавказе». თბილისი. 2009. გვერდი 42. http://hca.ge/wp-content/uploads/2013/09/Book_psevdoconflicts_Low-1.pdf
10. რუსეცკი ა., დოროხინა ო., მეტაპოლიტოლოგიის არსენალი მშვიდობისათვის, კსუ, 2021,
https://www.rav2021.com/_files/ugd/ff9281_5e8e3472495f460abe57fe91301f2c2c.pdf

THE ROLE OF POLITICAL QUALITOLOGY IN RESOLVING THE ABKHAZ CRISIS

Alexander Rusetsky

Doctor of Psychology, Professor, Head of the Laboratory
of Geopolitical Modeling of the Caucasian International
University, Member of the International Society of
Political Psychology
Shota Rustaveli National Science Foundation Grant
PHDF-18-1147
E-mail: alex_scirs@yahoo.com

*Presented by Institute of Philosophy, Political Science and Sociology at the Tskhum-
Abkhazian Academy of Sciences*

Abstract. The article is one of the components of the dissertation “The Role of Metacognitive Management Theory in the Positive Transformation of the Abkhaz Crisis”. This component examines the tools for assessing the quality of peace process management. One of the causes for unresolved conflicts is the lack or ineffectiveness of these systems. The article provides a brief description of the consequences that enable us to see, on the one hand, the fundamental shortcomings in the state management of the Abkhazian conflict. On the other hand, we can present the necessary but not sufficient conditions for resolving the Abkhazian conflict: the so-called permanent monitoring of peace processes and assessment of the quality of their management effectiveness through a state-level institutional instrument.

The article introduces for the first time the concepts of political qualitology and political appraisal. There is a new type of “conflict of evaluations” derived from the Abkhazian conflict and the introduction of the concept of “meta-evaluation” to resolve it.

The information in this article is based on the principles of metacognitive management theory presented by the author. Metacognitive management is presented as the management of a specific object management system. The basis of this meta-management is meta-evaluation.

Keywords: *Conflict of evaluations, meta-evaluation, qualitology, estimatology.*